

ความรู้ด้วยจึงจะนำคนนำชาติให้รอดและเจริญได้ คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับทุกคนนั้น ได้แก่ ความละเอียดซื่อสัตย์สุจริตทั้งในความคิด และการกระทำ ความกตัญญูรู้คุณชาติ บ้านเมือง และผู้ที่อุปการะตัวมา ความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาर्डเอาเปรียบผู้อื่น หากแต่มีความจริงใจ มีความปรารถนาดีต่อกัน เอื้อเฟื้อกันตามฐานะหน้าที่ ที่สำคัญอย่างมากที่สุดก็คือ ความขยันหมั่นเพียร พยายามฝึกหัดประกอบการทำงานทั้งเล็ก ใหญ่ ง่าย ยาก ด้วยตนเอง ด้วยความตั้งใจ ไม่ทอดธุระ เพื่อหาความสะอาดสบายจากการเกียจคร้าน ไม่มั่งง่าย หยาบคาย สะเพร่า คุณธรรมเหล่านี้เป็น องค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นของการศึกษา ไม่เป็นรองไปกว่าวิชาการ ดังนั้น ครูจะต้องปลูกฝัง ให้นักเรียน และนักเรียนจะต้องบำรุงรักษาให้เจริญขึ้นในตัวให้ครบถ้วน เพื่อให้มีการศึกษาที่ สมบูรณ์ ที่ช่วยให้เป็นคนเต็มคน ที่สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและประเทศชาติได้” และ ความเพียรในการที่จะรู้จักการเผชิญปัญหาอุปสรรค หลีกหนีอบายมุข พัฒนาส่งเสริมและชำระไว้ ซึ่งคุณธรรม สิ่งที่ดีงามประจำใจและสำคัญที่สุด คือ รากฐานด้านความรู้จักรับผิดชอบชั่วดีอยู่ใน สังคมได้อย่างมีความสุขก่อให้เกิดสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ ร่างกายก็จะเจริญพัฒนา แข็งแรงประกอบ กัน “การรักษาความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายเป็นปัจจัยของเศรษฐกิจที่ดีและสังคมที่มั่นคง” การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นองค์ประกอบ ของการศึกษาที่จำเป็นและสำคัญยิ่งที่จะทำให้การศึกษาที่สมบูรณ์

3. การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจทักษะในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต “เจตนาของการศึกษานั้น กล่าวโดยสรุปก็คือ การวางรากฐานที่ดีที่ถูกต้องในตัวบุคคล ทั้งด้าน ร่างกายจิตใจ และความรู้ทั้งปวง ที่สำคัญที่สุดคือรากฐานด้านความรู้จักรับผิดชอบชั่วดี รู้จักคิด ตัดสินใจตามทางที่ถูก ที่เป็นธรรม ที่สร้างสรรค์” การจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนา ตามแนวพระราชดำริของพระองค์ด้วยการจัดฝึกอบรมให้ผู้เรียน “เห็นเหตุเห็นผล ให้รู้จักจำแนก สิ่งผิดชอบชั่วดีได้โดยกระจ่างแจ้ง ย่อมทำให้มองบุคคล มองสิ่งต่างๆ ได้ลึกลงไป จนเห็นความจริง ในบุคคล และในสิ่งนั้นๆ เมื่อได้มองเห็นความจริงแล้ว ก็จะสามารถใช้ความรู้และวิชาการ ปฏิบัติงานทุกอย่างได้ดี และถูกต้องยิ่งขึ้น” โดยให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจเป็นพื้นฐาน การปฏิบัติ ภารกิจหน้าที่การงาน ในอนาคต เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต พึ่งพิงตนเอง ได้มีทั้งความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ทักษะที่ถูกต้อง “นอกจากวิชาความรู้ก็ต้องฝึกฝน ในสิ่งที่ตัวเองจะต้อง ปฏิบัติให้สอดคล้องกับสังคม สอดคล้องกับสมัย และสอดคล้องกับศีลธรรมที่ดีงาม ถ้าได้ ทั้งวิชาการทั้งความรู้รอบตัว และความรู้ในชีวิต ก็จะทำให้เป็นคนที่ครบคน” การฝึกอบรมให้ผู้เรียน ได้มีความรู้ ความเข้าใจรู้จักการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การประเมินแนวทางเพื่อเลือกการปฏิบัติ จะทำให้ผู้เรียนมีวิสัยคิดและแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ พึ่งตนเอง ได้ มีความเชื่อมั่น รู้เท่าทันและเลือกปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันของสังคมการดำรงชีวิตก็จะมี

ความสุขส่งผลต่อสังคม เศรษฐกิจของประเทศในที่สุดการดำเนินกิจกรรมที่เป็นกระบวนการของการจัดการศึกษานั้น มีผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเกี่ยวกับผู้เรียนมากที่สุด เพียง 3 ส่วน คือ

1. ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีแนวทางพระราชดำริให้ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษาได้เข้าใจ และตระหนักในบทบาทหน้าที่ความสำคัญของการศึกษาว่า “การศึกษานั้นเป็นเรื่องของทุกคน และไม่ใช่ว่าเฉพาะในระยะเวลาหนึ่ง เป็นหน้าที่โดยตรงในระยะเดียวไม่ใช่ออย่างนั้น ตั้งแต่เกิดมาก็ต้องศึกษาเติบโตขึ้นมาก็ต้องศึกษาต่อไปเหมือนกัน มิฉะนั้นคนเราก็คืออยู่ไม่ได้ แม้จบปริญญาเอกแล้วก็ต้องศึกษาต่อไปตลอดหมายความว่า การศึกษาไม่มีที่สิ้นสุด” จะเห็นได้ว่าการศึกษานั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคน ทั้งผู้รับบริการ และผู้ให้บริการ ทุกระยะเวลาของชีวิต และการทำงานอย่าง ไม่มีที่สิ้นสุด ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาพึงตระหนักถือเป็นเกียรติ และหน้าที่อันสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองดังพระราชดำรัสว่า “ผู้มีหน้าที่ให้การศึกษาทุกตำแหน่งหน้าที่ จึงมีความรับผิดชอบ อย่างยิ่งต่อชาติ บ้านเมือง ในการสร้างพลเมืองที่ดี” เพราะการศึกษา “เป็นเครื่องมืออันที่จะนำเอาคุณสมบัติทั้งปวงที่มีอยู่ในตัว ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่อุตสาหกรรม แก่อกุลผู้อื่น เพื่อให้ อยู่ร่วมกันเป็นสังคม” ด้วยวิธีการจัดการศึกษาตามแนวพระราชดำริที่ว่า “การให้การศึกษาที่ครบถ้วนทั้งทางด้านศีลธรรมจรรยา วิชาสามัญและวิชาชีพนั้นเป็นการปูพื้นฐานอย่างสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีความสามารถ ซึ่งจะเป็กำลังในการสร้างเสริมความเจริญมั่นคงของบ้านเมืองต่อไปในวันข้างหน้า” ดังนั้นผู้จัดการศึกษาต้องจัดให้ครบถ้วนในทุกด้านมีความสมดุลเชื่อมโยง พึ่งพิงอิงกันในทุกด้าน เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีความสามารถ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงมีแนวพระราชดำริดังกล่าวว่า “การศึกษาที่ดีด้านวิชาการเป็นทั้งรากฐาน และปัจจัยสำหรับการสร้างสรรค์ แต่การที่จะนำเอาวิชาการมาสร้างสรรค์ให้สำเร็จได้นั้นจำเป็นที่สุดที่จะต้องอาศัยการศึกษาที่ดีด้านอื่นๆ เข้าประกอบอุดหนุนด้วย การศึกษาด้านอื่นๆ นั้นหมายถึง การศึกษาอบรมทุกๆ อย่าง ทั้งทางความคิด จิตใจ และความประพฤติปฏิบัติ อันเป็นตัวสำคัญในการฝึกฝนขัดเกลาให้บุคคลมีความคิดความฉลาดหนักแน่น ในเหตุผล และความสุจริตละเอียด รอบคอบ รู้จักรับผิดชอบ รู้จักตัดสินใจตามทางที่ถูกต้องเป็นธรรม และที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือมีความขยันหมั่นเพียร อุตสาหะขวนขวายที่จะลงมือทำการทุกอย่าง ไม่ว่าเล็ก ใหญ่ ง่าย ยาก ด้วยตนเอง”

ฉะนั้น ผู้มีบทบาทหน้าที่จัดการศึกษาจะต้องมีความจริงใจ จริงจัง และปฏิบัติภารกิจอย่างต่อเนื่อง ครบทุกขั้นตอนในกระบวนการต่างๆของการจัดการศึกษา เพื่อให้เป็นการศึกษาที่สมบูรณ์สมดังที่พระองค์ท่านได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเป็นแนวทางพระราชดำริแก่ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาว่า “การให้การศึกษาที่สมบูรณ์มิใช่ของง่ายเพราะเป็นงาน

ที่ละเอียดซับซ้อนและกว้างขวางมาก จะต้องใช้ความรู้ ความสังเกต จดจำ และความฉลาดรอบคอบเป็นอย่างมากทั้งต้องมีความเสียสละอดทน มีความเพียรพยายามอย่างแรงกล้าด้วย จึงจะกระทำให้อำนาจสำเร็จได้” ฉะนั้นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาพอเพียง จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ วิธีการจัดการศึกษาและความจริงใจ จริงจัง อย่างต่อเนื่องและปฏิบัติ ดำเนินการอย่างครบขั้นตอนตามกระบวนการทางการศึกษา เพราะเป็นผู้กำหนดแนวนโยบาย ในการปฏิบัติดำเนินการอย่างครบขั้นตอนตามกระบวนการทางการศึกษา เพราะเป็นผู้กำหนดยุทธศาสตร์ นโยบายในการปฏิบัติเพื่อจัดการศึกษาที่สมบูรณ์แก่บุคคลอย่างครบถ้วนพอเหมาะสมควร กันทุกด้านเพื่อพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สังคม และเศรษฐกิจของประเทศก็จะมีคุณเจริญ มั่นคงก้าวหน้าพัฒนาต่อไปดังพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานไว้ว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ ในการสร้าง และพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล สังคม และ บ้านเมืองใดให้การศึกษาคิดแก่เยาวชน ได้อย่างครบถ้วนเหมาะสมกันทุกๆ ด้านสังคมและบ้านเมือง นั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่งคั่งของประเทศชาติไว้ และพัฒนาต่อไป ได้โดยตลอด”

2. ครู อาจารย์ผู้ปฏิบัติกิจการทางการศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีแนวพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัตินี้และวิธีการให้การศึกษาคือให้มีความตระหนัก เกิดความสำนึกเห็นความสำคัญของบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบว่า “การที่ได้ตั้งใจที่จะได้ดำเนินชีวิต ในด้านการศึกษา แต่ละคนย่อมตระหนักว่าการศึกษามีความสำคัญอย่างไรสำหรับประเทศชาติ ฉะนั้นครูและผู้เกี่ยวข้องในด้านการศึกษาก็มีความสำคัญอย่างยิ่งขึ้นเป็นลำดับสำหรับประเทศชาติ ขอให้ทุกคนที่ปฏิบัติงานในด้านนี้ให้ขะมักเขม้น และไม่ให้มีการย่อท้อเข้ามาในใจ” แนวพระราชดำริที่พระราชทานนี้จะเห็นว่าพระองค์ท่านให้ความสำคัญและกำลังใจแก่ครู อาจารย์และผู้เกี่ยวข้อง อย่างยิ่ง และทรงเห็นว่า จะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมเป็นคนดีมีพฤติกรรมที่เป็น ผู้ทำแต่ความดีมีคุณธรรมจริยธรรมสูง เป็นแบบอย่างที่ดีเหมาะสม มีจิตเมตตา ตั้งมั่นอยู่บนความ ซื่อสัตย์ จริงใจ วางใจเป็นกลาง พัฒนาตนเองเพื่อความเจริญ และสมบูรณ์ ดังพระราชดำรัสที่ว่า “ครูที่แท้นั้นเป็นผู้ทำแต่ความดี คือ ต้องหมั่นขยัน และอดสาหะพากเพียร ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และ เสียสละต้องหนักแน่นอดกลั้น และอดทน ต้องรักษาวินัย ตำรวม ระวัง ความประพฤติปฏิบัติ ของตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีงาม ต้องปลื้มตัว ปลื้มใจจากความสะอาดสบายและความสนุก รื่นเริงที่ไม่สมควรแก่เกียรติภูมิของตน ต้องตั้งใจให้มั่นคงแน่วแน่ ต้องซื่อสัตย์ รักษาความจริงใจ ต้องเมตตาหวังดี ต้องวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ ต้องอบรมปัญญาให้เพิ่มพูน สมบูรณ์ขึ้นทั้งด้านวิชาการ และความฉลาดรอบรู้ในเหตุและผล” เมื่อครูซึ่งเป็นผู้ที่มีความ เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาก่อนบุคคล โดยทั่วไปเป็นส่วนใหญ่นั้น นอกจากมีคุณสมบัติที่เหมาะสม

เป็นเบื้องต้นแล้ววิธีการให้การศึกษาหรือวิธีการสอนการฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้ เพื่อบรรลุ
 หลักการจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการ กิจกรรมตามภาระหน้าที่ที่จำเป็น และ
 สำคัญยิ่ง 2 ประการตามแนวพระราชดำริ คือ “การสอนคือการให้ความรู้แก่ผู้เรียน ส่วนการอบรม
 เป็นการฝึกจิตใจ ของผู้เรียนให้ซึมซาบจนติดเป็นนิสัย” และควรจะมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ
 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมวิธีการคิดให้รู้จริงรู้แจ้งสามารถประยุกต์นำไปปฏิบัติ
 ใช้ได้ตามหลักที่ว่า “ในการสั่งสอนศิษย์นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งสำคัญมากด้วย ที่จะต้อง
 พยายามหาทางใช้หลักวิชา และวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพเพื่อที่จะช่วยให้แก่นักเรียนสามารถ
 คิด เข้าใจ และเห็นจริงด้วยตนเอง ในเนื้อหาสาระตลอดจนกฎและหลักเกณฑ์ในวิชาต่างๆที่เรียน
 ทั้งสามารถนำกฎหรือหลักเกณฑ์ที่ได้เรียนรู้แล้วไปใช้ได้เอง โดยมองเห็น และทราบถึงประโยชน์
 ของการใช้หรือทำตามบทเรียนนั้นๆ อย่างแน่วใจด้วย”

ดังนั้นวิธีการเกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดขึ้น ได้อย่างน้อย 3 ลักษณะ คือ เกิดการเรียนรู้จาก
 ความคิดของผู้อื่นก่อน โดยการเรียนความรู้จากผู้ที่มีความรู้หรือแหล่งการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้
 ได้ด้วยการขบคิดพิจารณาของตนเองให้เห็นเหตุผล เชื่อมโยง มีความเข้าใจ คิด พิจารณา วิเคราะห์
 สังเคราะห์ได้ และเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยการปฏิบัติ ฝึกฝน มีทักษะคล่องแคล่วอันจะนำไปสู่
 การปฏิบัติจากพระบรมราโชวาทดังกล่าว ครู อาจารย์ที่ปฏิบัติภารกิจทางการศึกษาทราบได้ว่า
 การเรียนรู้ของบุคคลเกิดขึ้นได้ด้วยลักษณะดังกล่าวก็ควรจะต้องวางแผนพัฒนาการเรียนการสอน
 ของผู้เรียน และของตนเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
 จัดให้เกิดการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงเป็นกระบวนการการสอนที่ดีมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล
 ตามจุดมุ่งหมายหรือหลักการของการเรียนรู้นั้น พระองค์ท่านยังได้เตือนสติอีกว่า “สำหรับครูนั้น
 ก็จะต้องฝึกฝนตนเองให้แตกฉาน และแม่นยำชำนาญในวิชาความรู้และวิธีสอนเพื่อสามารถสอน
 วิชาทั้งปวงได้โดยถูกต้อง กระจ่างแจ้ง และบริบูรณ์ครบถ้วน อีกข้อหนึ่ง จะต้องมีความเมตตากรุณา
 ความซื่อสัตย์สุจริต ความสุภาพ ความเข้มแข็ง อดทน ซึ่งต้องแสดงแก่ศิษย์ให้ประจักษ์ชัดด้วยเสมอ
 เป็นนิตย์ ศิษย์จักได้เห็น ได้เข้าใจในคุณค่าของความรู้ในความคิด และในตัวครูเองอย่างลึกซึ้ง
 แล้ว พวกเขายึดถือเป็นแบบอย่าง” จะเห็นได้ว่า ครูจะต้องมีความรู้ที่แตกฉาน แม่นยำ มีความชำนาญ
 ในเนื้อหาวิชา และการถ่ายทอดอย่างถูกต้อง แจ่มแจ้ง ครบถ้วน และจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรม
 ด้วยความจริงใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมดีงาม
 ในตัวของครู อาจารย์ สำหรับความประพฤติการปฏิบัติตนของครู อาจารย์ถือว่าเป็นตัวแบบใน
 การสั่งสอนอบรมขัดเกลาจิตใจของบุคคลที่สำคัญประการหนึ่งพระองค์ท่านจึงทรงมีพระราชดำรัส
 ว่า “ถ้าเป็นครูแล้วลูกศิษย์จะต้องนับถือ ได้ต้องวางตัวให้เหมาะสมกับที่เป็นครู ไม่ใช่วางตัวอย่าง
 หนึ่งแล้วมาสอนอีกอย่างหนึ่ง ลูกศิษย์เขาเอาอย่าง เพราะครูตามแบบฉบับมักมิได้เป็นผู้ที่บริบูรณ์

ด้วยทรัพย์ด้วยยศศักดิ์ อำนาจ และอิทธิพลนัก หากแต่บริบูรณ์ด้วยสมบัติทางคุณธรรม ซึ่งเป็นเหตุ
 ทำให้สามารถผูกพันจิตใจผู้เป็นศิษย์ให้รักใคร่ไว้ใจ และเคารพเชื่อฟังได้แน่นแฟ้น และสามารถ
 ที่จะ การศึกษาในบทบาท ภาระหน้าที่ของครู ให้เป็นคนเต็มคน ที่สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่
 ตนเองและประเทศชาติได้”นอกจากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสดังกล่าวที่พระองค์ได้
 พระราชทานให้แก่ครู อาจารย์ ผู้ปฏิบัติภารกิจงานทางการศึกษาอธิบายเหตุผล สรุปเกี่ยวกับ
 การจัดการศึกษาการสอนของครู อาจารย์ ปัญหาและข้อเสนอแนะ ได้อย่างชัดเจนครบถ้วน คือ
 “การที่บุคคลจะพัฒนาได้ด้วยปัจจัยประการเดียวคือการศึกษา การศึกษานั้น แบ่งเป็นสองส่วนคือ
 การศึกษาด้านวิชาการส่วนหนึ่งกับการอบรมบ่มนิสัย ให้เป็นผู้มีจิตใจใฝ่ดีใฝ่เจริญ มีปรกติละอายชั่ว
 กลัวบาป ส่วนหนึ่ง การพัฒนามุคคณะจะต้องพัฒนาให้ครบถ้วนทั้งส่วนเพื่อให้บุคคลได้มีความรู้
 ไว้ใช้ประกอบการและมีความดีไว้เกื้อหนุนการประพฤติทุกอย่าง ให้เป็นไปในทางที่ถูก ที่ควร และ
 อำนวยผลเป็นประโยชน์ที่พึงประสงค์” “การสอนให้คนเก่งนี้ ถ้าคุณเฉพาะบางแง่บางมุม อาจเห็นว่าดี
 ว่าสอดคล้องต้องสมัยเร่งรัดพัฒนา แต่ถ้ามองให้ถี่ถ้วน ความเจริญก้าวหน้าที่มีมั่นคงแท้จริงให้แก่คน
 เก่งบ้านเมืองได้ตามเป้าหมาย ดังนั้นนอกจากจะสอน คนให้เก่งแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอบรม
 ให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศไทยจึงจะได้คนที่มีคุณภาพพร้อม คือทั้งเก่งทั้งดี มาเป็นกำลังของ
 บ้านเมือง กล่าวคือ ให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังงานสำหรับการสร้างสรรค์ ให้ความดีเป็นปัจจัย
 และพลังประคับประคองหนุนนำความเก่งให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร ที่อำนวยผลเป็นประโยชน์
 อันพึงประสงค์แต่ฝ่ายเดียว”

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สอนกับ
 ผู้เรียน วิธีการสอน วิธีการเรียนรู้ ตามหลักการของประชาธิปไตย จะมีความสัมพันธ์กันการเรียนรู้
 จากความรู้ ความคิดของผู้อื่น เป็นพื้นฐานของการที่จะทำให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนารเรียนรู้ขบคิด
 พิจารณาหาเหตุผลด้วยตนเองนำไปสู่การเรียนรู้จากการปฏิบัติ ฝึกฝนสร้างทักษะที่ดีในที่สุด
 วิธีสอนให้เกิดการเรียนรู้นั้น หากครู อาจารย์ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการของประชาธิปไตย
 อันประกอบไปด้วย เสรีภาพ ความเสมอภาคและภราดรภาพแล้วการพัฒนาองค์ความรู้หรือ
 บูรณาการความรู้ต่างๆ ของผู้เรียนก็จะขาดหายไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเล็งเห็น
 ความสำคัญในประเด็นนี้จึงได้พระราชทานแนวพระราชดำริตามพระบรมราโชวาท และพระราช
 ดำรัสที่ว่า “ผู้ฉลาดย่อมรู้ธรรมชาติของเด็ก ว่าเด็กวัยใดลักษณะใด ชอบการฝึกหัดอบรมแบบใด
 เขาย่อมสังเกตทราบ ว่า เด็กวัยหนึ่งต้องหัดประคับประคองให้ทำ จึงจะได้ผล อีกวัยหนึ่งก็ขี้ขลาด
 ต้องบังคับ ต้องกวัดขັນให้ทำ จึงจะได้ผล อีกวัยหนึ่งต้องแสดงเหตุผล ฝึกชอบชั่วดีให้เห็นก่อนเพื่อ

ชักนำให้ทำจึงจะได้ผล แต่ไม่ว่าจะสอนเด็กวัยใด ลักษณะใด ผู้สอนจะต้องลงมือปฏิบัติเป็นตัวอย่างด้วยตนเองให้ได้เห็น ได้ดูอยู่ตลอดเวลา โดยไม่ละเลยความประพฤติปฏิบัติที่ต้องการจะให้เกิดมีในตัวเด็ก เป็นอันขาด ไม่ว่าจะป็นข้อปฏิบัติเล็กน้อยปลีกย่อยเพียงใด” จะเห็นได้ว่า ครู อาจารย์ จะต้องเรียนรู้หลักจิตวิทยา พัฒนาการของเด็ก ความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้อง โดยพิจารณาเลือกใช้แนวทางการ โลม ล่อ ขอ จูง พยุง ชู บังคับ และ การใช้เหตุผลอบรมสั่งสอน แนะนำ “การทำให้ศิษย์เรียนรู้จากครูหาทำให้เด็กได้ขาดความริเริ่มหรือขาดอิสระภาพไปได้ประการใดไม่” พระองค์ชี้แนะให้ครู อาจารย์ ส่งเสริม เสรีภาพ ความเป็นประชาธิปไตยให้นักเรียนเพื่อให้เกิด “การเรียนรู้ที่หลากหลายโดยควรให้ผู้เรียน ได้มีอิสระภาพคิดการทำและเรียนรู้ด้วยตนเองมากๆ” ครู อาจารย์ จะต้องเป็นผู้ที่มีเหตุผลให้อิสระแก่ผู้เรียนในการกระทำ และเรียนรู้ด้วยตัวเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน มีใจกว้างเป็นธรรมกับลูกศิษย์ทุกคนมี “ความสุจริต ความเมตตากรุณา ความเห็นใจ และปรารถนาดีต่อผู้อื่นเสมอ” หน้าเอาใจใส่ดูแล อบรม สั่งสอนอย่างเท่าเทียมกันด้วยความสุจริต มีเมตตากรุณา ยึดหลักภราดรภาพเห็นใจ และปรารถนาดีกับลูกศิษย์ทุกคน “ก็จะทำให้ผู้ที่เป็นลูกศิษย์ เป็นนักเรียน นักศึกษา มีความรู้สึกรักครูบาอาจารย์สอนอย่างมีความสุข และมีความตั้งใจเมตตากรุณาแท้” ความเป็นประชาธิปไตยจึงเป็นแนวพระราชดำริที่พระราชทานเพื่อช่วยส่งเสริมวิธีการสอน และวิธีการเรียนมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลที่ดีต่อบุคคล และชาติบ้านเมืองในที่สุด

3. นักเรียน นักศึกษา เป็นผลผลิต และผลลัพธ์จากการจัดการศึกษาของสังคม และประเทศชาติ การจะเกิดผลดังกล่าวที่ดีมีคุณค่า ย่อมจะต้องมาจากหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยของครู อาจารย์ ผู้ให้การศึกษา และประการสำคัญคือ ปัจจัยของผู้เรียน สำหรับปัจจัยของครู อาจารย์ และบุคคลจะพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพทั้งทักษะ แนวคิด เจตคติ วิธีการสอน แต่ปัจจัยของผู้เรียนถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างยิ่ง พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัส เป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น พระองค์ท่านเล็งเห็นความสำคัญประเด็นนี้มาก่อนแล้ว เมื่อพระราชทานแนวพระราชดำริต่างๆ จะมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงระหว่างบทบาทหน้าที่ของผู้สอน และผู้เรียนเกือบทั้งหมด ดังเช่น “จะสามารถนำทฤษฎีมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และสามารถจะเลือกแนวทางการปฏิบัติให้เกิดผลมากที่สุดได้” จากพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสตามที่กล่าวมานั้น นักเรียนนักศึกษาจะมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนตามจุดมุ่งหมาย ตลอดทั้ง ได้รู้ วิธีเรียนที่ดี เหมาะสมอันจะบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาพอเพียง พัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และประเทศชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่มเย็นเป็นสุขตลอดไปโดยสรุปการจัดการศึกษาพอเพียง ตามแนวพระราชดำรินั้น ได้พยายามวิเคราะห์

เพื่อเข้าถึงแก่นแท้ปฐมภูมิในพระอัจฉริยภาพตามแนวพระราชดำริของพระองค์ที่เข้าใจ
ความสมบูรณ์มากที่สุด สรุปได้ว่าวิธีหรือแนวทางดังนี้

3.1 การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความคิด มีปัญญา มีวิधिकิ รู้จริง รู้แจ้ง รู้ตลอด รู้เท่า
ทันตามเหตุผลความเป็นจริง รู้จักการคิดวิเคราะห์ บูรณาการองค์ความรู้ ค้นพบทางเลือกเพื่อ
ประยุกต์สู่การปฏิบัติ เกิดทักษะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่เหมาะสม

3.2 การส่งเสริมให้บุคคลมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความเข้าใจในคุณธรรม
ค่านิยม ที่ดีงาม มีเจตคติที่ดี มีทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานความซื่อสัตย์ สุจริต จริงใจ มีวินัย มีความอดทน อดกลั้น
อดออม มีความขยันหมั่นเพียร เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม

3.3 การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจทักษะในการแก้ปัญหาอย่าง เป็นระบบ
พึ่งตนเองได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม ยุคสมัยและศีลธรรมที่ดีงาม
การจัดการศึกษาตามวิธีหรือแนวทางดังกล่าวนี้เป็นการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์ เกิดความ สมดุล มี
ความพอเหมาะพอเพียง พึ่งพิงกันของบุคคล สร้างสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้ คู่กับคุณธรรม
พัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทำให้คนที่ครบคน สำหรับบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา
พอเพียงที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนมากที่สุดนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนว
พระราชดำริไว้ดังนี้

1. ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาจะต้องถือว่าเป็นบทบาทภาระหน้าที่ที่มีเกียรติ
ของทุกคน ต้องจัดการศึกษาทุกระยะของชีวิตและการทำงานอย่างไม่มีที่สิ้นสุดจะต้องมีความรู้
ความเข้าใจและประสบการณ์ในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริงทั้งหลักการและวิธีการในการจัด
การศึกษาให้ครอบคลุม มีความสมดุล เชื่อมโยง พึ่งพิงอิงกันทุกด้าน มีความตระหนัก จริงใจ จริงจัง
ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ครบถ้วนบริบูรณ์ ทุกขั้นตอนของการศึกษาเป็นการศึกษาที่สมบูรณ์

2. ครู อาจารย์ ผู้ปฏิบัติภารกิจงานทางการศึกษาจะต้องมีความตระหนัก และสำนึก
บทบาทหน้าที่ มีคุณสมบัติที่ดี มีความรู้ทางการศึกษาที่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐาน
มีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดี มีจิตเมตตา ตั้งมั่นอยู่บนความซื่อสัตย์ จริงใจ วางใจเป็นกลาง
พัฒนาตนเองเพื่อความเจริญ และสมบูรณ์ มีทักษะในการสอนการให้ความรู้ มีทักษะในการอบรม
ฝึกจิตใจ และมีทักษะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกด้าน ด้วยการ
สอนวิธีการเรียนให้ผู้เรียนใช้หลักการของประชาธิปไตย ทั้งเสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดร
ภาพ พร้อมทั้งหลักจิตวิทยาพัฒนาการในการกำกับดูแลผู้เรียนด้วยความจริงใจและจริงจัง

3. นักเรียน นักศึกษา จะต้องเรียนความรู้ อบรมความดี ฝึกหัดวินัยให้มีความพร้อมด้วย
วิธีการเรียนรู้ตามความรู้ ความคิดของบุคคล และจากแหล่งเรียนรู้โดยรวม แล้วเรียนรู้ด้วยการคิด

วิเคราะห์ หาเหตุผล เกิดวิธีคิด พบทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาอย่างเป็น ระบบ และ เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ เกิดความเชี่ยวชาญ มีทักษะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาพอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงคือการจัดการศึกษา ที่เป็นกระบวนการกิจกรรมของสังคม และรัฐเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นสามารถ แก้ปัญหาได้เป็นระบบ โดยอาศัยเหตุผล หรือแนวทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียน ได้ค้นพบทางเลือก ที่เหมาะสมเป็นพื้นฐานหลักคิด นำไปสู่การปฏิบัติ ฟังฟังตนเองให้สอดคล้องกับสังคม สอดคล้อง กับสมัย และสอดคล้องกับศีลธรรมอันดีงาม ความกตัญญูรู้คุณค่าที่บ้านเมือง และผู้ที่อุปการะ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ความขยันหมั่นเพียรประกอบการทำงาน และส่งเสริมบุคคล มีความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิต

การนำแนวพระราชดำริทางการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

การนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทางด้าน การศึกษาไปสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ ดังที่ สุวัฒน์ วิวัฒน์านนท์ (2550 : 58 - 63) ได้เสนอวิธี หรือแนวทางการจัดการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษานำไปสู่การพิจารณา ดังนี้

1. วิธีหรือแนวทางการจัดการศึกษา

1.1 การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความคิด มีปัญญา มีวิธีคิด บูรณาการองค์ความรู้ ค้นพบทางเลือกประยุกต์ ปฏิบัติสู่การดำรงชีวิต ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริม ให้ผู้เรียนรู้จักวิธีเรียนด้วยการสอนวิธีเรียนตามหลักหัวใจนักปราชญ์ สุ จิ ญ ลิ เป็นการพัฒนาทักษะ การฟัง การอ่าน การคิด การถาม การเขียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการอ่านเขียนสื่อความหมาย การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ เป็นผู้มีเหตุผลมีวิธีคิด เกิดปัญญา ส่งเสริมให้ผู้เรียนรัก การอ่าน การค้นคว้าแสวงหาข้อมูลหลากหลายรูปแบบและสาระ จัดระบบข้อมูลหาความสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการสังเคราะห์เป็นความรู้เป็นคนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ส่งเสริมเพิ่มศักยภาพและหน้าที่ของสมอง ผู้เรียน ได้เรียนรู้ให้ครอบคลุม สอดคล้องกับศักยภาพ และหน้าที่ของสมองผู้เรียนเพื่อการค้นพบ สมรรถภาพของตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยวิธีบูรณาการองค์ความรู้ในลักษณะการเรียน การสอนแบบสหวิทยาการเพื่อสร้างทักษะในการประยุกต์นำไปสู่การเรียนการปฏิบัติให้สอดคล้อง กับสภาพการดำรงชีวิต และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียน ได้ฝึกฝนทักษะด้วยกิจกรรม และการปฏิบัติทดลองจริงเพื่อให้เกิดทักษะและค้นพบตนเองเป็นแนวทางเลือกเพื่อการประยุกต์ สู่การปฏิบัติในการดำรงชีวิตแบบพึ่งตนเอง

1.2 การส่งเสริมให้บุคคลมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ มีเจตคติ มีทักษะในการคิด อย่างมีเหตุผล เชิงจริยธรรม ดำรงชีวิตบนพื้นฐานความซื่อสัตย์สุจริต อดทน อดออม ขยันหมั่นเพียร

เสียดสีเพื่อส่วนรวม ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการมุ่งปลูก ปลูกจิตสำนึกของ ผู้เรียนในด้านคุณธรรมจริยธรรมเพราะเมื่อเกิดจิตสำนึกแล้วจะมีเจตคติที่ดี นำไปสู่การเลือกปฏิบัติ ที่เหมาะสม บูรณาการผสมผสานหลักคุณธรรมจริยธรรมในเนื้อหาสาระการเรียนทุกระดับชั้น ความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีวินัยมีความรับผิดชอบเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้คู่กับคุณธรรม ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ถูก ผิด ควร ไม่ควร เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผล เชิงคุณธรรมจริยธรรมสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ปรับสภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกห้องเรียนและการปฏิบัติที่เป็นตัวแบบที่ดีเหมาะสมเพื่อการกล่อมเกลាប់เพาะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการพัฒนาส่งเสริม ยกย่อง คนดี มีคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง สร้างค่านิยมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นำไปสู่การปฏิบัติ อย่างจริงจัง จริงจัง ต่อเนื่องและครบวงจร เพราะการจัดกิจกรรมใดๆ ที่เป็นสัปดาห์แห่งการต่างๆ นอกจากจะได้ประโยชน์น้อยยังเป็นการปลูกฝังค่านิยมในการทำงานที่มุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์ มากกว่าการเอาจริงเอาจัง

1.3 การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการแก้ปัญหาอย่างเป็น ระบบ พึ่งตนเอง พัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ยุคสมัยและศีลธรรม ด้วยการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักของเหตุผล เรียนรู้วิธีการ แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบด้วยวิธีการ หรือกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจ ในหลักของเหตุเป็นปัจจัยก่อให้เกิดผลตามหลักของธรรมชาติเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและพึ่งตนเอง ได้ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการให้ผู้เรียนได้รู้จักมีส่วนร่วม ทำงานเป็นหมู่คณะเพื่อ ปรับตัว พัฒนาตนเองให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้เข้ากับสภาพของสังคม ยุคสมัยบนพื้นฐานของควมมีคุณธรรม จริยธรรม

2. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

2.1 ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายทางการศึกษา และหรือนานโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อบรรลุตามหลักการหรือจุดมุ่งหมายตามวิธีหรือแนวทาง ในการจัดการศึกษาพอเพียงเป็นการศึกษาที่สมบูรณ์ควรปฏิบัติ คือผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ในทุกระดับจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจมีทักษะในทางการศึกษา ด้านความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับ การศึกษา การสอนมนุษย์สัมพันธ์ เทคนิคในการจัดการศึกษาและมีความจริงใจ จริงจัง ดำเนินการ อย่างต่อเนื่องให้ครบวงจรในการจัดกิจกรรมตามโครงการ แผนงานทางการศึกษา จะต้องกำหนด เป็นวาระแห่งชาติเชื่อมโยงสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น เพื่อกำหนดนโยบายและดำเนินการอย่าง จริงใจ จริงจัง ในการปลูกฝัง พัฒนาส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ค่านิยมอันพึงประสงค์ของคนในชาติ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน จะต้องจัดการศึกษาพัฒนาส่งเสริม การศึกษาทุกระบบอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะการศึกษาตามอัธยาศัยและการศึกษานอกระบบ บนพื้นฐานที่ไม่ส่งเสริม เพื่อ การเพิ่ม และปรับปรุงการศึกษาประการเดียว แต่ต้องการพัฒนาจากกลุ่มสนใจกลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม การผลิตที่เป็นฐานผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนา และพึ่งพาตนเองได้ และผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในทุกระดับจะต้องเอาใจใส่ดูแลให้ความช่วยเหลือ สถานศึกษากำหนดจุดเน้น การพัฒนา ส่งเสริมระบบการดูแลนักเรียน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างสังคมฐานความรู้ ให้เข้มแข็งเป็นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไปในอนาคต

2.2 ครู อาจารย์ ผู้ปฏิบัติงาน ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติด้านการศึกษานับประกอบด้วยผู้บริหาร โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครู อาจารย์ในสถานศึกษาต่างๆ มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงที่จะนำวิธีหรือแนวทางในการจัดการศึกษาพอเพียง หรือการศึกษาที่ สมบูรณ์สู่การปฏิบัติ ก่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ควรปฏิบัติ คือ ผู้รับผิดชอบ ในการจัดการศึกษาในระดับปฏิบัติการทั้งผู้บริหารสถานศึกษา และครู อาจารย์ จะต้องนำนโยบาย หลักร่วมกันในการปลูกฝัง ส่งเสริม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และต้องปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมเป็นต้นแบบที่ดีในสถานศึกษาและสังคม จัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาอย่างผู้มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อผู้เรียน ลดกิจกรรมลักษณะที่จัดขึ้นเฉพาะเพื่อประชาสัมพันธ์ กิจกรรมที่สนับสนุนลดความเสี่ยงต่อการพนัน และกิจกรรมจากความช่วยเหลือของภาคเอกชน ที่กำหนดนักเรียนเป็นกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะ เห็นชอบ กำกับติดตาม ควรดำเนินการเป็นจุดเน้นเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาเป็นหลัก ผู้บริหาร สถานศึกษาและครู อาจารย์ จะต้องติดต่อกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอและร่วมแก้ปัญหาของผู้เรียน โดยตรงด้วยตนเอง ครู อาจารย์ จะต้องสอนวิธีเรียนให้ผู้เรียนในแต่ละสาระความรู้ต่างๆ เพื่อผู้เรียนจะได้มีวิธีการเรียนที่เหมาะสม ปรับพัฒนาให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจ ของตนเอง ครู อาจารย์ ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ส่งเสริมพัฒนาทักษะ สอนให้ ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้คิด สอนวิธีการคิดและสอนเกี่ยวกับการคิด ครู อาจารย์ ควรจัดการอบรมอย่างมีประสิทธิภาพให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอบรมคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ อย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ด้วยความอดทนเพราะการอบรม ความดีที่ไม่มีทางลัด ต้องใช้เวลา และครู อาจารย์ควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ บูรณาการให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เพื่อเป็นทักษะในการดำรงชีวิตของผู้เรียน ในอนาคต

2.3 นักเรียน นักศึกษา ผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการจัดการศึกษา

ที่จะได้รับการพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดำรงตนอยู่ในสังคมได้ทุกยุคทุกสมัยและดำรงชีวิตอยู่อย่างมีเหตุผล ควรปฏิบัติดังนี้ คือ นักเรียน นักศึกษา ต้องมีวิธีการเรียนที่ตีเหมาะสม และปรับวิธีการจากการเสนอแนะของครู อาจารย์ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของผู้เรียน มีความตั้งใจมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร หลีกเลี่ยงอบายมุข การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การใช้สารเสพติด การเที่ยวกลางคืน การเข้าไปในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม ต้องมีความสนใจในการเรียน มีคุณธรรมประจำใจ มีวินัยในตนเอง มีเหตุผล รู้จักพิจารณาสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สามารถวิเคราะห์ระหว่าง “ความอยากกับความต้องการ” “ความต้องการกับความจำเป็น” และ “ความจำเป็นกับความสำคัญ” ได้ มีความมานะ อดทน รู้จักนำเอาปัญหาอุปสรรคของชีวิตตนเองมาเป็น โอกาส และนักเรียน นักศึกษาต้องมีความเชื่อมั่นว่าเราสามารถทำได้เช่นเดียวกับผู้อื่น

2.4 ผู้ปกครอง ครอบครัว สังคม เป็นสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา พอเพียงเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยมีอิทธิพลจากการกำกับ ควบคุม ส่งผลต่อเด็ก และเยาวชนโดยตรง ผู้ปกครองของผู้เรียนต้องเปลี่ยนค่านิยมในความสำเร็จที่พึงพึงรัฐอย่างเดียว เพราะคิดว่าสถานศึกษาจะเปลี่ยนที่อบรมสั่งสอนบุตรหลานเป็นคนดี หรือคิดว่าเป็นสถานที่เลี้ยงลูกอีกแห่งหนึ่งในระหว่างไปทำมาหากิน โดยปราศจากการดูแลเอาใจใส่ที่แท้จริง พึงเปลี่ยนค่านิยมความเชื่อด้วยความเห็นความเป็นจริงที่ว่า “โรงเรียนมีหน้าที่ทำให้คนเป็นคนดี แต่ความสามารถของโรงเรียนไม่สามารถทำให้คนเป็นคนดีได้ทุกคน” “บุตรหลานอยู่กับครอบครัว และสังคมวันละ 16 ชั่วโมงอยู่กับโรงเรียน 8 ชั่วโมง” ดังนั้น ครอบครัว และสังคมเป็นสถานที่ขัดเกลาเด็ก และเยาวชนได้ดีที่สุด การเลี้ยงดู เด็กและเยาวชนควรจะเลี้ยงดูด้วย ความรัก ความอบอุ่น ต้องหมั่นกระทำ และไม่ต้องลงทุนอย่างทดแทนความขาดด้วยเงิน หรือวัตถุสิ่งของ ต้องทดแทนด้วยความรัก ความเอาใจใส่ เอื้ออาทร อย่างจริงใจ

2.5 รัฐ ช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ตามสังคมโลกและสามารถกำหนด และกำกับบทบาทบนเวทีโลกได้บ้างเรื่องเราไม่ควรตาม แต่ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานที่แท้จริงของเรา บ่มเพาะเยาวชนให้เข้มแข็งตามศักยภาพของเราที่ต้องจริงใจและมุ่งมั่นที่สุด การนำหลักการจัดการศึกษาพอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ควรนำมาพิจารณาจัดการศึกษาในช่วงรอบ 12 ปี ของการศึกษาอย่างจริงจัง โดยจะต้องมีความคิดพื้นฐานร่วมกันว่า การศึกษาเป็นพื้นฐานของชีวิตที่แท้จริงการปกครองการเมือง เศรษฐกิจ เป็นผลพลอยได้จากการศึกษา ต้องเอาการศึกษาเป็นหลักจัดการศึกษาให้สมดุลด้วยการเน้นด้านคุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐาน จัดการศึกษาในทุกระดับ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาของบุคคลด้วยการใช้สูตรที่กว้าง ตอบสนองผู้เรียนในแต่ละระดับ ด้วยการให้มีความสุข (Fun) แสวงหากันพบทางเลือกของชีวิตรู้จักและเข้าใจตัวตน (Find) มุ่งเน้น

พัฒนาความเป็นเลิศตามศักยภาพและความสามารถของตน (Focus) จัดการศึกษาให้ครอบคลุม และเพียงพอทั้งชีวิต เศรษฐกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปปฏิบัติใช้ในทางการศึกษา เป็นการศึกษาคือเพียงมีปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ ทำอะไรด้วยเหตุผลพอประมาณ สร้างภูมิคุ้มกัน อยู่ตลอดเวลาการปฏิบัติงานในทางการศึกษาคือรู้จักทางสายกลาง มีความพอดีในด้านต่างๆ ที่ประกอบด้วยด้านจิตใจของตนเอง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและด้าน เทคโนโลยี

สรุปได้ว่า การนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ด้านการศึกษาในระดับต่างๆ จะประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ตั้งแต่ระดับประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ควรน้อมนำการจัดการศึกษาคือพอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ อย่างจริงจัง โดยมีความคิดพื้นฐานในการร่วมกันจัดการศึกษาให้สมดุล เน้นคุณธรรม นำความรู้ มีวิสัยทัศน์เป็นขั้นตอน เป็นระบบ พึ่งตนเอง แก้ปัญหาโดยเลือกแนวทางที่เหมาะสม นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ คือ ทำอะไรด้วยเหตุผล พอประมาณ สร้างภูมิคุ้มกัน อยู่ตลอดเวลา

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 1) ได้กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 40 ปี ดังจะเห็นได้ว่า ปรากฏความหมายเป็นเชิงนัยเป็นครั้งแรกในพระบรมราโชวาทและพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในปี 2517 ที่พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนา บนหลักแนวคิดพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน พอใช้ของคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงการมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชา และการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต

ในช่วงที่ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 นับเป็นบทเรียนสำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้าใจถึงผลจากการพัฒนาที่ไม่คำนึงถึงระดับความเหมาะสมกับศักยภาพของประเทศ พึ่งพิงความรู้เงินลงทุน จากภายนอกประเทศเป็นหลัก โดยไม่ได้สร้างความมั่นคง และเข้มแข็ง หรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีภายในประเทศ ให้สามารถพร้อมรับความเสี่ยงจากความผันผวนของปัจจัยภายในและภายนอก จนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสังคมไทยรัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมไทยอย่างเป็นระบบ ด้วยการกำหนดนโยบายด้านการศึกษา โดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนาให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างสมดุล และยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ และแนวทางการขับเคลื่อนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของกระทรวงศึกษาธิการและเขตพื้นที่การศึกษาได้กำหนดไว้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการขับเคลื่อน

1.1 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยแนวทางการนำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการการศึกษา

1.2 จัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอนทุกระดับการศึกษา โดยสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในสารการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามลำดับ โดยเริ่มให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ระดับบุคคล และครอบครัว รู้จักนำไปประยุกต์ใช้นำไปขยายผลในครอบครัว และชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ

1.3 จัดทำแนวทางการจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาบุคลากร

แนวทางการขับเคลื่อน

2.1 อบรมสัมมนาผู้บริหารการศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ฝึกอบรมและพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ให้สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการสู่การเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การขยายผลและพัฒนาเครือข่าย

แนวทางการขับเคลื่อน

3.1 ให้สถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างเข้าไปช่วยเหลือพัฒนาสถานศึกษาที่เข้าร่วม โครงการ 1 : 10 แห่ง ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ

3.2 ให้มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริม สนับสนุนประสานการดำเนินงานของเครือข่าย

3.3 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

แนวทางการขับเคลื่อน

4.1 เผยแพร่การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาโดยจัดทำสื่อรูปแบบต่างๆ

4.2 เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผล

แนวทางการขับเคลื่อน

ในการติดตามและประเมินผลเพื่อทราบการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและการพัฒนาเครือข่าย โดยมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

5.1 จัดให้มีคณะกรรมการติดตามประเมินผลระดับกระทรวง ระดับภูมิภาค และระดับสถานศึกษา โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่ติดตามประเมินผลและรายงานผล การดำเนินงาน ในภาพรวม ระดับภูมิภาคและสถานศึกษา

5.2 กำหนดรูปแบบ แนวทาง เครื่องมือและคู่มือในการติดตามและประเมินผล

5.3 ดำเนินการติดตามประเมินผลและรายงานผล

ความสำเร็จ กำหนดไว้ 4 ด้าน

1. มีสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบเพิ่มขึ้น
2. ผู้บริหารและครูบุคลากรทางการศึกษา ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของความพอเพียง
3. หลักสูตรการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม
4. ผู้เรียนมีพฤติกรรมทางคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างทั่วถึง และมั่นคงในคุณธรรมทั้งในและนอกสถานศึกษา

ยุทธศาสตร์และแนวทางการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์และแนวทางการขับเคลื่อนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการขับเคลื่อน

- 1.1 รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.2 การจัดทำและปรับปรุงหลักสูตร

1.3 การจัดทำแผนการเรียนรู้ บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระทุกระดับ
ชั้นเรียน

1.4 การบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.5 การจัดฐานความรู้/ภูมิปัญญาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวกับการปลูกฝังให้
ผู้เรียนรู้จักการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงการเห็นคุณค่าของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม การเห็นคุณค่า
ของวัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ ของความเป็นไทย เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาบุคลากร

แนวทางการขับเคลื่อน

2.1 สร้างความตระหนักในการอบรมสัมมนาให้ความรู้ ความเข้าใจให้แก่บุคลากร
ในสังกัดทุกแห่ง และส่งเสริมให้ปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 อบรมสัมมนานักเรียน ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 นำคณะผู้บริหาร ครูศึกษาดูงาน โรงเรียนแบบอย่างเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรม/งาน/โครงการ

จัดโครงการฝึกอบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การบริหารจัดการ การจัดการกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา
ผู้เรียน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การขยายผลและพัฒนาเครือข่าย

แนวทางการขับเคลื่อน

3.1 จัดตั้งศูนย์ประสานงาน การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 จัดทำระบบสารสนเทศและเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.3 ให้มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริม สนับสนุน ประสานการดำเนินงาน
ของเครือข่าย

3.4 สถานศึกษาพอเพียงและสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ ให้การช่วยเหลือพัฒนา
สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้
ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการ

กิจกรรม/งาน/โครงการ

3.4.1 ดำเนินการจัดทำข้อมูล ทำเนียบ ประสานงาน และจัดตั้งเครือข่าย สถานศึกษาพอเพียง
สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ

3.4.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงานตามเครือข่ายต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

แนวทางการขับเคลื่อน

- 4.1 ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ โดยการจัดศูนย์ประสานงานระดับเขตพื้นที่ ระดับอำเภอ ระดับกลุ่มโรงเรียน
- 4.2 จัดกิจกรรมเผยแพร่ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษา โดยการจัดทำสื่อในรูปแบบต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผล

แนวทางการขับเคลื่อน

ในการติดตามและประเมินผลเพื่อทราบการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและการพัฒนาเครือข่าย โดยมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

- 5.1 จัดให้มีคณะกรรมการติดตามประเมินผล และรายงานผล ในแต่ละกิจกรรม/งาน/โครงการต่างๆ และการดำเนินงานในภาพรวม
- 5.2 กำหนดรูปแบบ แนวทาง เครื่องมือและคู่มือในการติดตามประเมินผล รายงาน และผลการดำเนินงานเป็นระยะ
- 5.3 ดำเนินการติดตาม ประเมินผลและรายงานผล

วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่จัดส่งเสริม สนับสนุน การขับเคลื่อนอย่างทั่วถึง มีคุณภาพอย่างทั่วถึง มีคุณภาพมาตรฐาน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

1. สถานศึกษามีการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. สถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. ส่งเสริมให้บุคลากรนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

เป้าประสงค์

1. บุคลากรในสังกัด มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. สถานศึกษาทุกแห่งนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ
3. มีสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ และศูนย์การเรียนรู้พอเพียง ในระดับเขตพื้นที่ ระดับอำเภอ ระดับกลุ่ม โรงเรียน ตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการเพิ่มขึ้น